

Recenzie

Dagmara Majerová: Migračné a integračné procesy v globálnom veľkomeste (na príklade slovenských migrantiek v Londýne)

Banská Bystrica: Belianum, 2016, 200 s. ISBN 978-80-557-1105-8

Publikácia *Dagmary Majerovej Migračné a integračné procesy v globálnom veľkomeste* prináša hĺbkovú sondu do života špecifickej skupiny migrantiek, ktoré začali svoju migračnú dráhu ako au-pair a neskôr si v Londýne založili rodinu s mužom, ktorého môžeme považovať za miestneho (hoci nemusí mať nevyhnutne britský pôvod, ale veľkú časť života prežil v Británii, resp. priamo v Londýne). Špecifické je aj vekové rozpätie žien (od 29 do 42 rokov) a zároveň fáza ich životného cyklu – vo väčšine prípadov ide o matky maloletých detí (vydaté alebo rozvedené). Autorka uvádza 27 príbehov, pričom sa zamerala na také aspekty migračného procesu, ktoré „dohromady ponúkajú základný obraz začleňovania migrantiek a ich rodín do hostiteľského prostredia“. (s. 9) Tieto kľúčové aspekty migračného procesu sú zároveň základom členenia publikácie do jednotlivých kapitol. Autorka skúma motivácie migrácie, stratégie integrácie a adaptácie, etnokultúrnu identitu a konštrukciu domova, partnerský a rodinný život migrantiek a napokon špecifický problém bilingvizmu v rodinách slovenských migrantiek. Jedným z jej hlavných zámerov: „poukázať na procesualnosť ženskej mobility, ktorá sa odvíja od mnohých faktorov“. (s. 10) Autorka si zvolila biografický prístup a cez príbehy respondentiek poodhalila niektoré spoločné línie migračného procesu žien. Jej prístup možno v tomto kontexte označiť za veľmi vhodný, a to najmä z toho dôvodu, že umožňoval využiť pozíciu „blízkości“ vo vzťahu k migrantkám a dokázala tak získať veľmi pestrý a bohatý empirický materiál. Zároveň je to prístup, v ktorom sa odhaľovanie dôležitých aspektov migračného procesu deje „zdola“, teda cez príbehy samotných migrantiek. Empirický materiál dokázala usporiadať do vhodne štruktúrovaného textu, ktorý ponúka ucelený obraz o dôležitých aspektoch migračného procesu žien v globálnom veľkomeste. Veľmi vhodným spôsobom predkladá čitateľovi empirický materiál a čítanie publikácie tak dokáže zaujať aj cez príbeh, nielen cez akademické teórie, čo považujem za najväčšiu prednosť jej práce.

Práve spôsobu práce s teóriami je však potrebné venovať osobitnú pozornosť. Autorka vo svojej publikácii používa viaceré teoretické koncepty, ktoré jej pomáhajú uchopiť skúmaný jav a takto ho vysvetliť. Mnohokrát ide o veľmi zaujímavé koncepty a vysvetlenia, ktoré sú inšpiratívne a funkčné, avšak treba povedať, že ich použitie nie je vždy úplne presvedčivé, pretože sú často nedostatočne vysvetlené s ohľadom na pôvodný kontext ich vzniku a na nový kontext ich aplikácie. Autorka ich vyberá z pôvodného empirického

a teoretického kontextu veľmi selektívne, čo v niektorých momentoch prekážať nemusí, inokedy však vyvoláva pochybnosti o tom, či je takáto aplikácia konceptu na nový kontext za daných podmienok vhodná. Teda často ide skôr o naznačenie súvislosti s istým konceptom než o jeho dôslednú aplikáciu. Tento dojem môže byť vyvolaný sčasti spôsobom citovania. Autorka používa na niektorých miestach slová iných autorov na vykreslenie jej vlastných záverov či dokonca ako zhrnutie toho, čo tvrdia jej respondentky. (Např. s. 127 odstavec 2, s. 94 odstavec 2) Teda, na jednej strane možno oceniť šírku jej záberu z hľadiska znalosti teórií a konceptov, ktoré jej pomáhajú analyzovať skúmané fenomény a prinášajú inšpiratívne nazeranie na ne, na druhej strane práca s nimi mohla byť precíznejšia a komplexnejšia, pomohla by aj ucelenejšia a jednotnejšia teoretická línia výkladu.

Za najzaujímavejšiu považujem časť, v ktorej sa autorka venuje etnickej identite, vzťahu k domovu a formovaniu sociálnych vzťahov v hostiteľskej krajine. Medzi zaujímavé zistenia patrí skutočnosť, že identifikáciu s domovom a materskou kultúrou posilňuje významne výchova detí – teda skúsenosti migrantiek s odlišnými výchovnými modelmi v domovskej a hostiteľskej krajine, ktoré posilňujú etnickú sebaidentifikáciu respondentiek a zároveň vymedzovanie sa voči iným kultúrnym praktikám – spôsobu výchovy u britských rodičov, najmä britských matiek. Zaujímavé je tiež to, že v prípade „etnických“ priateľstiev s krajankami vo väčšine prípadov išlo o spájanie českej a slovenskej etnicity, t. j. respondentky nerozlišovali medzi Češkami a Slovenkami, ale obe národnosti chápali ako referenčné vo vzťahu k domovu. Mnohokrát deklarovali, že na národnosti im pri uzatváraní sociálnych vzťahov nezáleží, napriek tomu poväčšine konštatovali, že najbližšie priateľky majú medzi Slovenkami a Češkami, opäť s osobitným dôrazom na vzájomné pochopenie pri spôsobe výchovy detí.

Do veľmi zaujímavého svetla autorka stavia i samotný fenomén au-pair, najmä analýzu motívácií k odchodu respondentiek. Uvažuje o nej multifaktoro-vo i historicky, zároveň zvažuje aj iné než bežne analyzované faktory. Pracuje napríklad s konceptom dobrodružstva či s predstavou o migrácii ako o tzv. vlastnej skúške dospelosti či o akomsi prechodovom rituáli. Veľmi zaujímavé je rozpracovanie tézy, že jednou z motívácií k odchodu môže byť i snaha vyhnúť sa očakávaniam okolia (do veľkej miery rodovo špecifickým) spojeným s tlakom na usadenie sa a založenie si rodiny. Ako už bolo naznačené, autorka sa venuje špecificky rodovým aspektom migrácie, osobitne skúma vplyv migrácie na rodové roly jej respondentiek. Tu však treba povedať, že z môjho pohľadu nedostatočne rozlišuje tie vplyvy, ktoré sú výsledkom zmeny v rámci životného cyklu (kariérny vývoj, založenie rodiny, prípadne založenie manželstva s kultúrne odlišným partnerom či rozpad manželstva) a ktoré sa odohrávajú často bez ohľadu na to, či žena je migrantkou alebo nie

a tie, ktoré s migráciou súvisia. Inými slovami, nedostatočne uvádza dôvody pre to, že by k opisovaným zmenám (a do akej miery) malo dochádzať práve z dôvodu tohto typu migrácie a špecifických okolností, ktoré sú s ňou spojené.

Na záver možno konštatovať, že uvedená publikácia je v slovenskom kontexte zaujímavým a jedinečným pokusom osvetliť fenomén, ktorý sa viac alebo menej týka veľkej časti populácie (v zmysle skúseností vlastných či skúseností príbuzných a známych) a ktorý bol síce už v slovenskom akademickom prostredí predmetom niekoľkých analýz, avšak Dagmara Majerová prichádza s veľmi inšpiratívnym prístupom i spôsobom nazerania, ktorý pomáha tento fenomén pochopiť zvnútra. Prichádza zároveň s veľmi zaujímavými závermi a vysvetleniami niektorých aspektov integračného procesu žien v globálnom veľkomeste.

Jarmila Androvičová

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB, Katedra politológie
Banská Bystrica